

VESTHIMMERLANDS
KOMMUNE
- lyst til at gøre en forskel

N15-4 Halkær Ådal

Forundersøgelse til helhedsplan

Vesthimmerlands kommune 2019

LIFE IP NATUREMAN LIFE16 IPE/DK/006

Indhold

Områdebeskrivelse	4
<i>Baggrund</i>	4
<i>Beskyttet natur</i>	4
<i>Habitatnatur</i>	4
Den overordnede vision	6
Aktioner	6
Vandløb	7
<i>Vandløb og grøfter</i>	7
<i>Vandløbsregulativ</i>	7
<i>Vandplan II</i>	7
Forundersøgelser	8
<i>Botanisk forundersøgelse</i>	8
<i>Hydrologisk forundersøgelse</i>	8
<i>Vådområdeprojekt</i>	8
<i>Ejendomsræssige undersøgelser</i>	8
<i>Økosystemtjenester og socialøkonomiske aspekter</i>	8
<i>Tidligere gennemførte projekter</i>	8
Andre vinkler	8
<i>Nuværende drift og pleje</i>	9
<i>Sammenbinding af arealer</i>	9
<i>Okker</i>	9
<i>Kulstofrig lavbund</i>	9
<i>Offentlig adgang</i>	9
<i>Kulturarv</i>	9
<i>Kommuneplan 2017</i>	9
<i>Rekreativ anvendelse</i>	9
Plan og budget 2019-2020	10
Kortbilag	11
<i>Kortbilag 1. Beskyttede naturtyper i projektområdet</i>	11
<i>Kortbilag 2. Kortlagt habitatnatur i projektområdet</i>	12
<i>Kortbilag 3. Tilstandsklasser på habitatnatur i projektområdet</i>	13
<i>Kortbilag 4. Støtteberettigede arealer i Landdistriktsprogrammet</i>	14
<i>Kortbilag 5. Ejendomsstruktur</i>	15

<i>Kortbilag 6. Markanvendelse (data fra 2018) .....</i>	<i>16</i>
<i>Kortbilag 7. Beskyttede vandløb og grøfter .....</i>	<i>17</i>
<i>Kortbilag 8. Tidligere forundersøgelser .....</i>	<i>18</i>

Ansvarsfraskrivelse:

Oplysninger i denne rapport afspejler kun forfatterens holdning.

EU kommissionen er ikke ansvarlig for nogen brug af disse oplysninger

Områdebeskrivelse

Baggrund

Halkær Ådal i Vesthimmerlands kommune udgør 564 ha af Natura 2000-område nr. 15 Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal. Se kortbilag 1.

Halkær Ådal er en bred ådal med eng- og mosearealer omkring den regulerede å. Her findes landets største forekomst af den sjældne naturtype indlandssalteng. Der er markante sideslugter med overdrev, men de er ikke med i Natura 2000-området og derfor heller ikke med i projektet.

Projektområdet strækker sig fra byen Aars i syd til Vegger i nord. Aars har 8.320 indbyggere og Vegger har 311 indbyggere. Der er tre landsbyer langs ådalen: Skivum, Blære og Blære Stationsby.

Beskyttet natur

Størstedelen af projektområdet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 – beskyttede naturtyper. Hovedparten er ferske enge, derefter moser, overdrev og søer – se kortbilag 1.

Habitatnatur

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H15 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F1, men fuglebeskyttelsesområdet ligger ikke i Vesthimmerlands Kommune.

Halkær Ådal er særligt udpeget for rigkær, tidvis våd eng og den meget specielle naturtype indlandssalteng. Der er registreret 10,5 ha indlandssalteng, og det er Danmarks største samlede areal. Der er registreret 57 ha med habitatnaturtyper – se kortbilag 2.

I Natura 2000-planen gældende for perioden 2016-2021, er den overordnede målsætning for Halkær Ådal:

- at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus
- at ådalen bevares som sammenhængende naturlandskab med lavtvoksende og lysåbne naturområder
- at områdets øvrige truede naturtyper og levesteder for truede arter sikres, udvides og sammenbindes, hvor det er muligt. Det gælder særligt tidvis våd eng, rigkær og surt overdrev samt levesteder for de truede arter gul stenbræk og hedepletvinge
- at naturtypen indlandssalteng udvides og sikres
- at områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning, samt gode sprednings og etableringsmuligheder for arterne.

Der er mulighed for at øge arealet med rigkær og behov for at forbedre forholdene.

Natura 2000 område nr. 15 er udpeget for en lang række naturtyper og otte arter. I Halkær Ådal er følgende fundet:

Habitatnaturtype

*Lagune (1150)
*Indlandssalteng (1340)
Kransnålalge-sø (3140)
Næringsrig sø (3150)
Vandløb med vandplanter (3260)
*Surt overdrev (6230)
Urtebræmme (6430)
Hængesæk (7140)
*Kildevæld (7220)
Rigkær (7230)
*angiver en prioriteret naturtype

Arter

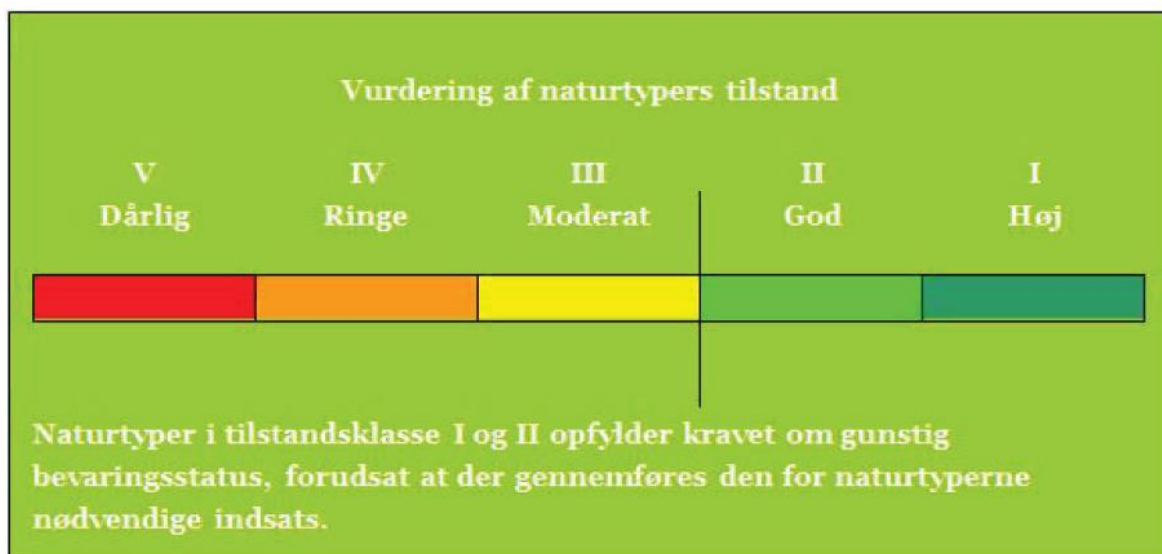
Odder (1355)
Hav Lampret (1095)
Bæk Lampret (1096)

Fordelingen ses i tabellen herunder og i kortbilag 2.

Kortlagt habitatnatur	Antal
Rigkær	37
Hængesæk	6
Indlandssalteng	8
Lagune	1
Surt overdrev	2

Figur 1. Fordeling af habitatnaturtyperne.

På kortbilag 2 ses de kortlagte forekomster af alle habitatnaturtyperne rigkær, hængesæk, indlandssalteng, lagune og surt overdrev og på kortbilag 3 ses naturtyperne angivet med farvekode for deres tilstandsklasse. Vurdering af naturtilstanden bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 2), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst (Miljøstyrelsen, 2016). Naturtyperne vurderes at være i gunstig bevaringsstatus, når de er i tilstandsklasse I og II.

Figur 2: Tilstandsklasser for naturtyper, Miljøstyrelsen 2016.

Derudover er følgende bilag IV-, fredede-, rødlistede- og sjældne arter fundet:

Butblomstret siv	Maj Gøgeurt	Purpur Gøgeurt
Plettet Gøgeurt	Sump-Hullæbe	Markfirben
Strandtudse	Spidssnudet frø	Løgfrø
Stor Vandsalamander	Lille Vandsalamander	Butsnudet frø
Skrubtudse		

Figur 3: Bilag IV-, fredede-, rødlistede- og sjældne arter fundet i Halkær Ådal. Data fra kortlægningen, fugleognatur, sjældne arter (kommunens egne data) Atlasundersøgelse fa padder (1976-1986).

Der er tidligere fundet Gul Stenbræk i den del af Halkær Ådal, som ligger i Vesthimmerlands kommune. I dag findes der en bestand opstrøms – i Aalborg kommune.

Af områdets 54 habitatnaturtyper er 24 i gunstig tilstand. For den sjældne naturtype indlandssalteng er størstedelen af arealet i moderat tilstand. Her er grøftning af afgørende betydning for den ugunstige tilstand.

En stor del af Halkær ådal er Særligt udpeget N2000-områder til pleje. Inden for den udpegning kan man søge om tilskud til pleje af græs- og naturarealer. Det er kun små arealer udpeget til rydning og til hydrologi. Se kortbilag 4.

Den overordnede vision

Den overordnede vision for projektområdet er at sikre gunstig bevaringsstatus for rigkær, kildevæld og indlandssalteng. Dette skal opnås ved at:

- sikre pleje af rigkær, kildevæld og indlandssaltenge
- øge arealet af og sammenhængen mellem rigkær, kildevæld og indlandssaltenge
- etablere en mere naturlig hydrologi i projektområdet

Visionen er, at få gennemført multifunktionel jordfordeling, så projektområdet bliver samlet i større driftsenheder, som ejes af lodsejerne, der er interesseret i at drive dem med ekstensiv afgræsning med hårdføre kvægracer eller heste, som kan gå ude hele året rundt. Helårsgræsning i større driftsenheder vil binde de eksisterende forekomster af naturtyperne sammen og vil øge muligheden for spredningen af arter.

Om der skal laves et vådområde- eller lavbundsprojekt kommer an på lodsejernes ønsker. Hvor det kan lade sig gøre, vil der gennemføres tiltag, som giver en mere naturlig hydrologi.

Aktioner

Følgende aktioner fra LIFE IP NATUREMAN vurderes at være relevante i projektområdet:

- A.1. Forundersøgelser, interessekortlægning samt forberedelse af projekter og udbud
- A.2. Udarbejdelse af ansøgninger samt projektudvikling og facilitering af komplementære projekter

- C.1. Etablering af afgræsning
- C.2. Rydning af uønsket opvækst
- C.3. Etablering af hensigtsmæssig hydrologi
- C.4. Særlig pleje af arter og naturtyper
- C.5. Maskinel høst af biomasse
- C.6. Jordfordeling (afklares i samarbejde med Landbrugsstyrelsen)
- C.8. Stier
- C.9. Afsætning af kød fra naturpleje
- D.1. Monitering af udvalgte habitatnaturtyper og -arter
- D.2. Monitering af økosystemtjenester og socialøkonomisk effekt
- E.2. Information og formidling
- E.3. Kapacitetsopbygning
- E.5. Naturpleje som driftsgren

Vandløb

Vandløb og grøfter

På de første 2517 m af vandløbet - fra Gl. Roldvej til Ågårds bro - hedder vandløbet Herredsbækken. Fra Ågårdsbro til udløbet i Halkær Bredning hedder vandløbet Halkær Å - i alt 12.470 m. Heraf løber de 7552 m i Vesthimmerlands kommune, og der er i alt 10.069 m hovedvandløb i projektområdet. Vandløbet fra Gl. Roldvej til udløbet i Haldkær Bredning har et beregnet fald på 0,58 promille. Der må sejles på den nordlige del af vandløbet.

De tilløbende vandløb er: Tilløb fra Blokkærhuse, Kelddal Mølle bæk, Fælledbæk, Kildebæk, Sillevad, Sønderlund bæk og Oustrup bæk.

Hovedvandløbet, Fælledbæk og del af Sillevad er registreret som Vandløb med vandplanter (3260) og med Urtebræmme (6430). Alle vandløb og mange grøfter er udpeget som § 3 vandløb. Ses på kortbilag 7.

Vandløbsregulativ

Regulativ for Herredsbækken er fra 2006. Strækning fra Gl. Roldvej til udløbet i Halkær Å vedligeholdes normalt ikke. Herredsbækken er målsat som B1 - B1/B2: Yngelopvækstvand for Laksefisk og Gyde- og yngelopvækstvand for laksefisk/Opvækst- og opholdsvand for laksefisk. Det tilsvarende vandkvalitetskrav er forureningsgrad II.

Regulativ for Halkær Å - Poulholm Bæk er fra 1998. Der er lavet et tillægsregulativ for amtsvandløbene i Nordjyllands Amt i 2004. Ifølge regulativet grødeskæres Halkær Å tre gange om året. Halkær Å er målsat som opvækst- og opholdsvand for laksefisk/karpefiskevand B2/B3.

Vandplan II

Der er ingen planlagte tiltag i Halkær Å. Der er planer om at fjerne spærringer i flere af tilløbene, genåbning af en rørlagt strækning og et enkelt restaureringsprojekt (Sillevad og Fælled bæk).

Forundersøgelser

Botanisk forundersøgelse

Staten har i 2018 foretaget en botanisk undersøgelse af alle habitatnaturtyper i Halkær Ådal. Nye habitatnaturtyper vil løbende indgå i statens monitoring.

Hydrologisk forundersøgelse

Kommunen havde i 2014 COWI til at lave en forundersøgelse af hydrologi i områderne med rigkær, kildevæld og indlandssalteng. Se kortbilag 8.

Vådområdeprojekt

I 2013 lavede NIRAS en forundersøgelse til vådområdeprojekt Halkær Å. Genslyngning af Halkær Å fra st. 8.920 til st. 12.470, oversvømmelse af arealer, fjernelse af kvælstof. Ca. 55 ha kan bruges til kvælstoffjernelse ved oversvømmelse med vandløbsvand. Resten kan ikke, da der er forekomst af rigkær og indlandssalteng. Kun 1,8 ha af det 217 ha store projektområde, der blev undersøgt, var i omdrift. Der var 161 ha vedvarende græs og 24 ha natur. Forundersøgelserne viste, at der var for stor risiko for, at projektet ville medføre en forøget fosforudledning og projektet blev droppet (januar 2014). Se kortbilag 8.

Ejendomsmæssige undersøgelser

Der er 132 lodsejere fordelt på 107 ejendomme. Det er mange forskellige typer. Folk der bor på landet, ældre på aftægt, store kvægejendomme, svineejendomme og pelsdyr. En enkelt stor lodsejer har kun planteavl.

Økosystemtjenester og socialøkonomiske aspekter

Det skal undersøges, hvilke økosystemtjenester og socioøkonomiske aspekter der er relevante at følge og analysere på i projektområdet. Dette skal ske i samarbejde med arbejdsgruppen for aktion D.2: Monitoring af økosystemtjenester og socialøkonomisk effekt.

Tidligere gennemførte projekter

Der blev i 2004 givet tilladelse til etablering af vådområde og genslyngning af en del af Herredsbækken og tilløbet Sillevad Å. Nordjyllands Amt, journalnr. 8-70-51-3-861-0002-01. Der er tinglyst servitutter på engarealerne i området.

I 1998 blev der givet tilladelse til et projekt med etablering af våd eng ved ejendommen Langdal 10. Nordjyllands Amt, journalnr. 8-70-51-3-861-0008-98. Det har ikke været muligt at finde nogen dokumenter, og der er ikke tinglyst servitutter på matriklerne.

Der er muligvis også lavet et projekt med våde enge ved Sønderlundvej 8, men det har ikke været muligt at finde nogen dokumenter, og der er ikke tinglyst servitutter på matriklerne.

Andre vinkler

Nuværende drift og pleje

Markanvendelse ses på kortbilag 6. Kortet viser udelukkende, hvad der er søgt af grundbetaling til arealerne i 2018. Det siger ikke meget om hvor meget, der bliver gødsket og lagt om. En stor del af arealerne i den nordlige ende ligger "ubrugt" hen. I den sydlige halvdel er flere arealer i drift med græsning og høslet. Kun få hektar dyrkes med andre afgrøder end græs.

Sammenbinding af arealer

Der er i 2018 søgt om tilskud til sammenbinding af arealer efter støtteordningen "Sammenbinding af arealer inden for Natura 2000". Ingen af ansøgerne i Halkær Ådal har fået tilsagn i 2018.

Støtteordningen kører også i 2019, og det skal undersøges, om der er arealer, som kan opnå 14 point eller derover. Dem vil vi tilbyde lodsejerne konsulenthjælp til at søge i 2019.

Okker

Der er stor risiko for okker i hele ådalen.

Kulstofrig lavbund

Størstedelen af projektområdet er udpeget kulstofrig lavbundsjord.

Offentlig adgang

Cykel- og vandrerute – regional cykelrute nr. 29 Nibe-Hvalpsund og Himmerlandsstien - Aars-Vegger går gennem og op langs med østsiden af ådalen. Hærvejen går gennem Halkær Ådal.

Kelddal Mølle ligger i en sideslugt til Halkær Ådal – uden for Natura 2000-området. Det er en kildemølle. En offentlig sti går langs mølledammen og ud til dens kilder. Desuden er der anlagt en primitiv lejrplads ved møllen, hvor man kan slå sit telt op og overnatte. Den regionale cykelrute 29 har en stisløjfe omkring den idylliske vandmølle.

Kulturarv

Der er et kulturarvsareal af regional betydning på Kærgårdsholm i ådalen. Her er bl.a. fundet en køkkenmødding fra Ertebøllekulturen og flint, pile mv. fra både ældre og yngre stenalder. Det er sandsynligt, at der foruden de registrerede, men ikke arkæologisk undersøgte pladser, findes mange stenalderbopladser langs Halkær Å.

Kommuneplan 2017

Halkær ådal er i Kommuneplan 2017 udpeget som:

- Særlige naturområder
- Økologiske forbindelseslinjer
- Områder med særlig landskabelig værdi
- Større sammenhængende landskaber
- Lavbundsareal
- Skybrudstruet område

Rekreativ anvendelse

Der er ikke mange fisk at fange i Halkær Å.

Vi har ikke kendskab til jagtinteresse udover det sædvanlige.

Plan og budget 2020

Inddragelse af lodsejere

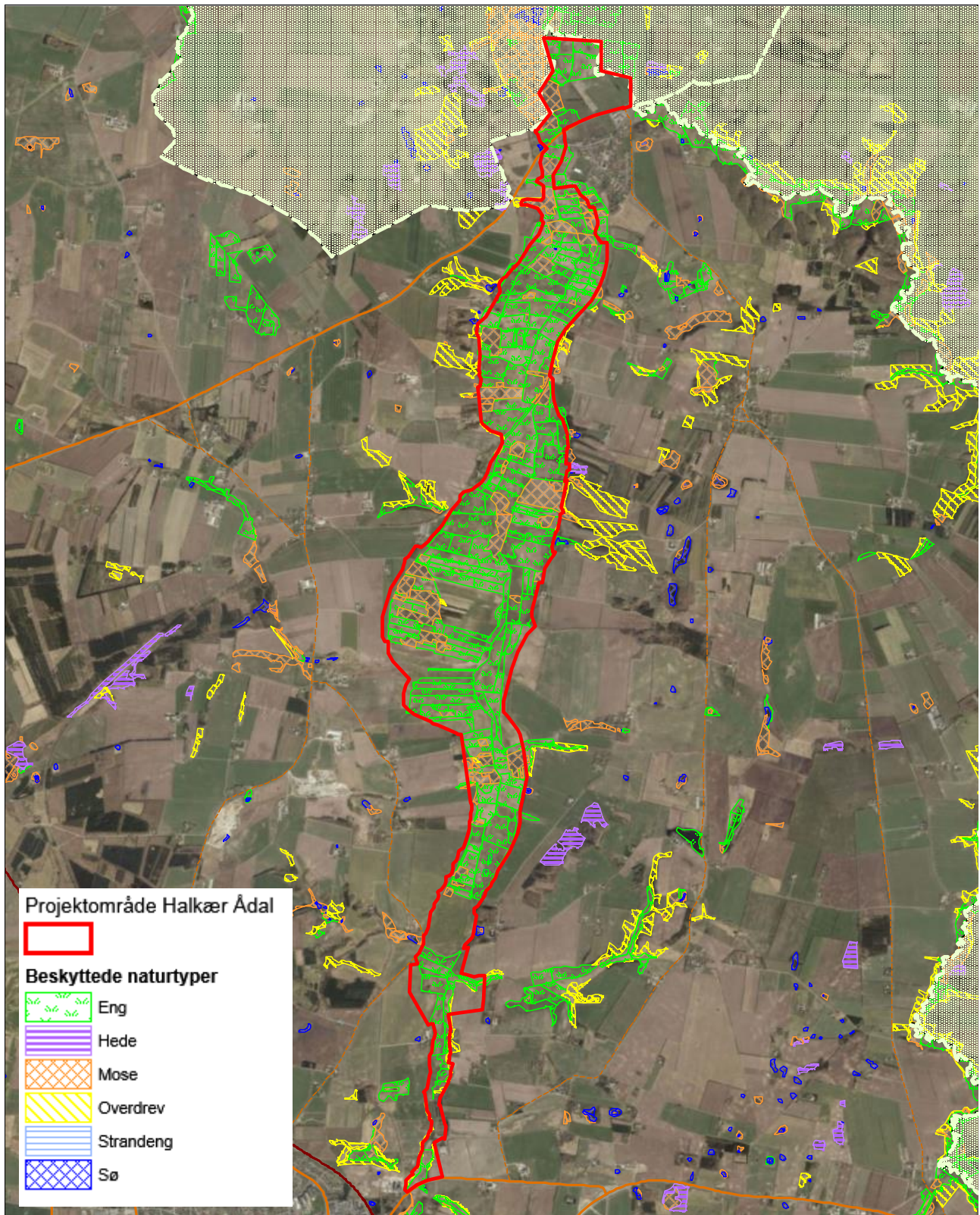
Life-projektet skal præsenteres for lodsejerne i projektområdet. Dette vil ske ved, at der først udsendes et orienteringsbrev, der beskriver hvad projektet går ud på og hvilke muligheder, der ligger i projektet. Herefter inviteres lodsejerne til to identiske fællesmøder, hvor den overordnede idé for området præsenteres. Lodsejerne vil blive hørt mht. ønsker og idéer for området. Møderne forventes afholdt primo 2020. Til mødet vil vi i fælleskab aftale hvordan den fremtidige kommunikationsform skal være. Der vil blive lavet aftale med AgriNord om at deltage i møderne.

Før trin 4 igangsættes, vil der blive udarbejdet en aktivitetsbeskrivelse, som sendes til godkendelse ved sekretariatet.

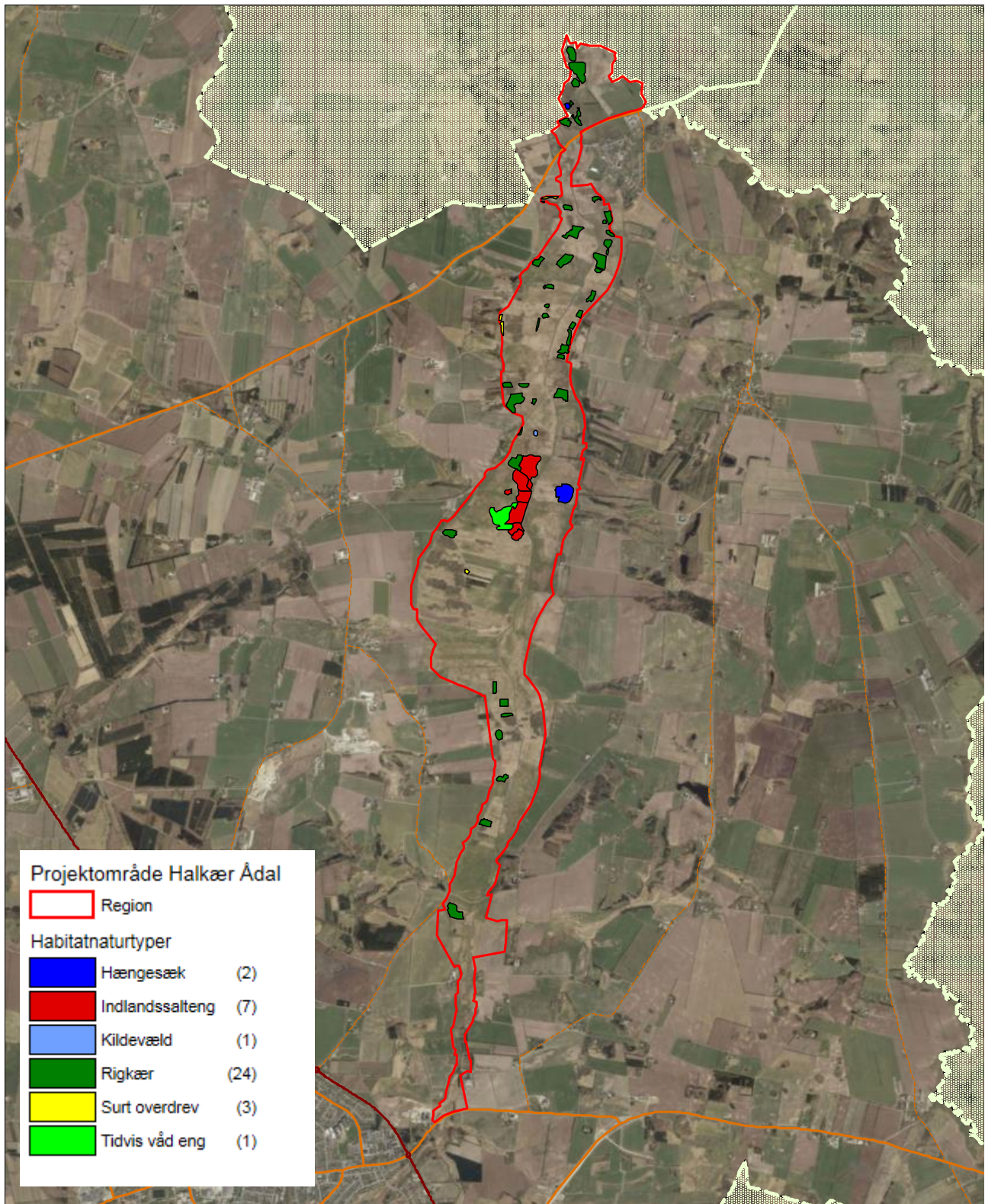
Det giver ikke mening at lave budget for trin 5 før det er besluttet sammen med lodsejerne hvilke projekter, der skal søges gennemført i ådalen.

Kortbilag

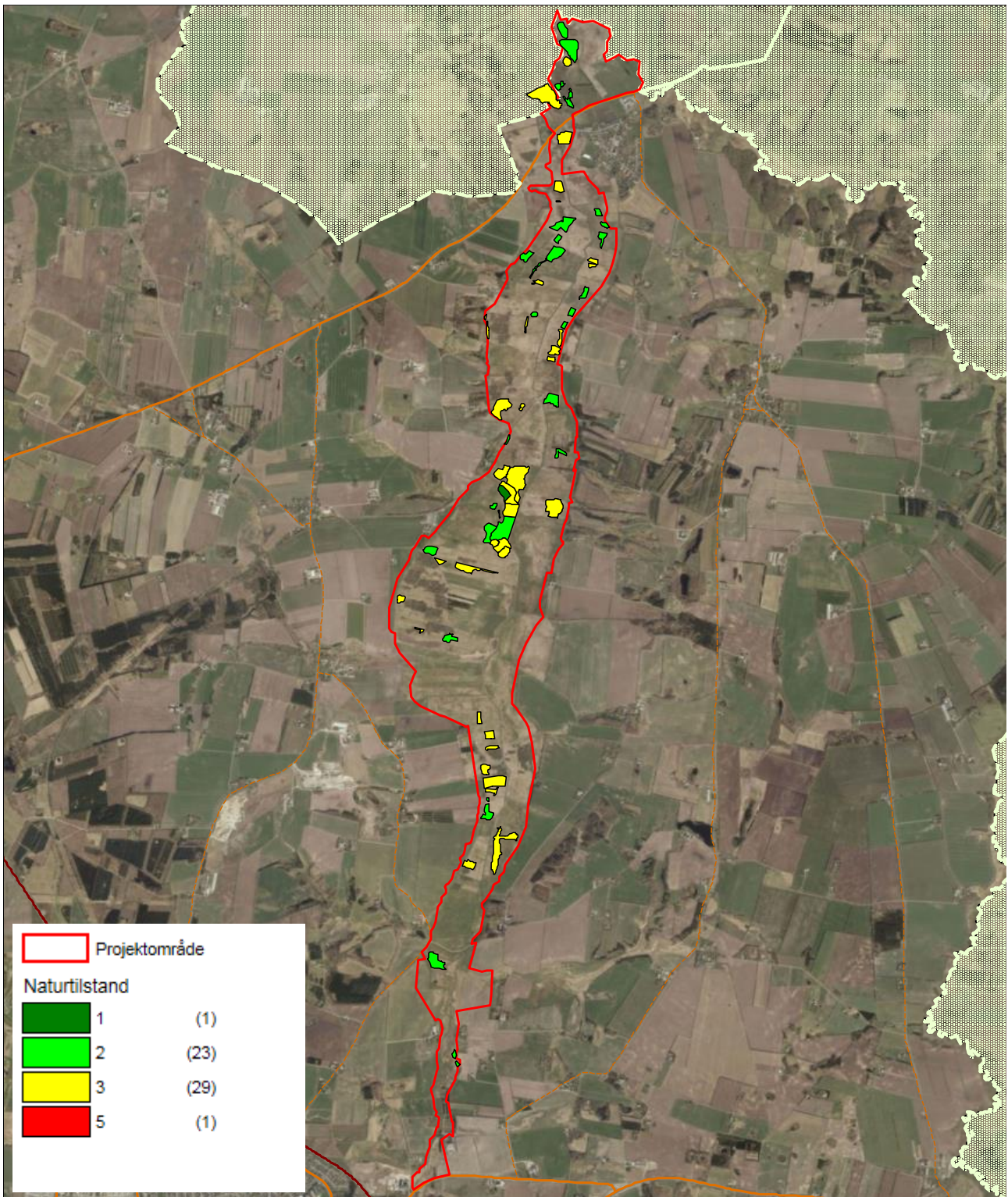
Kortbilag 1. Beskyttede naturtyper i projektområdet

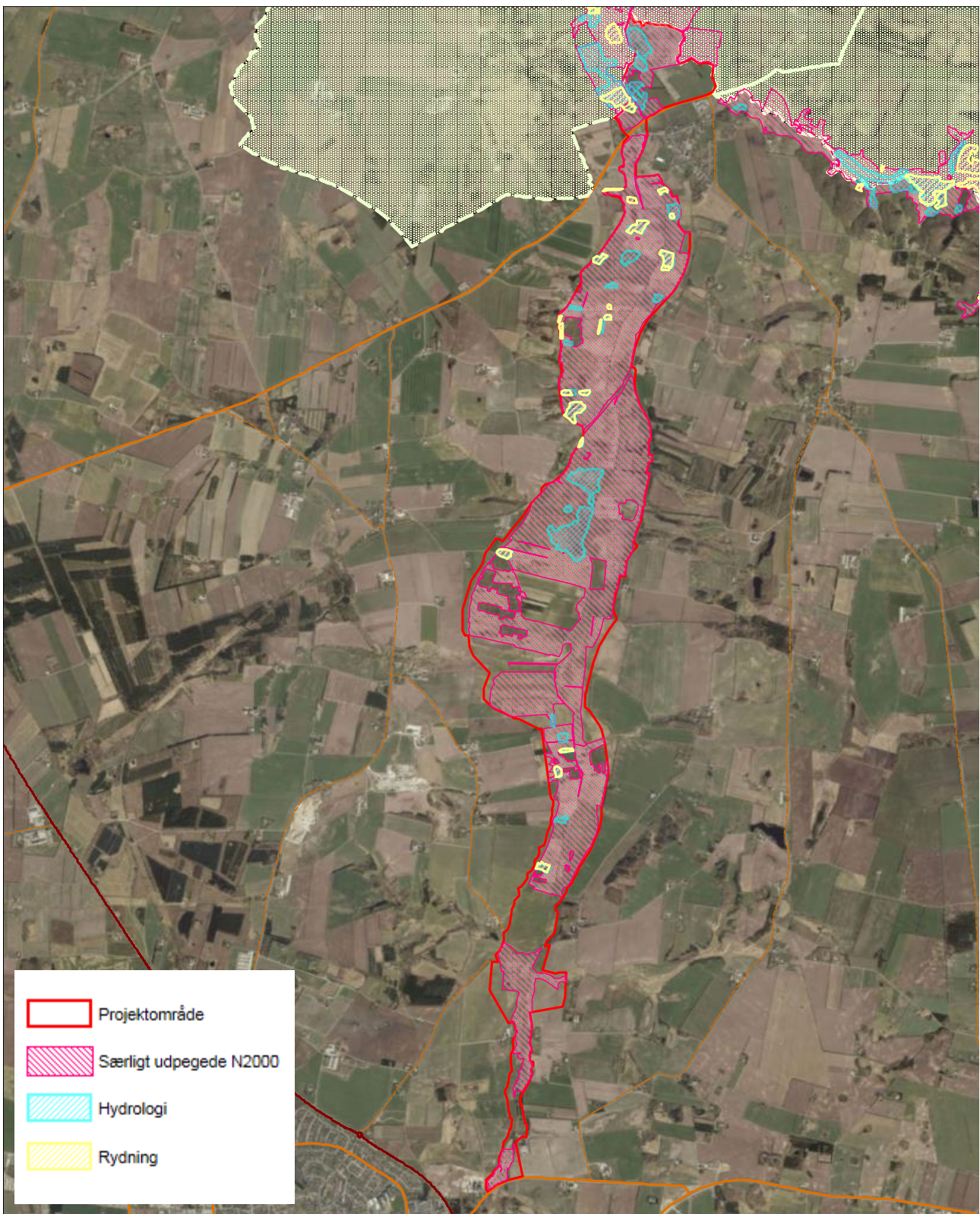
Kortbilag 2. Kortlagt habitatnatur i projektområdet

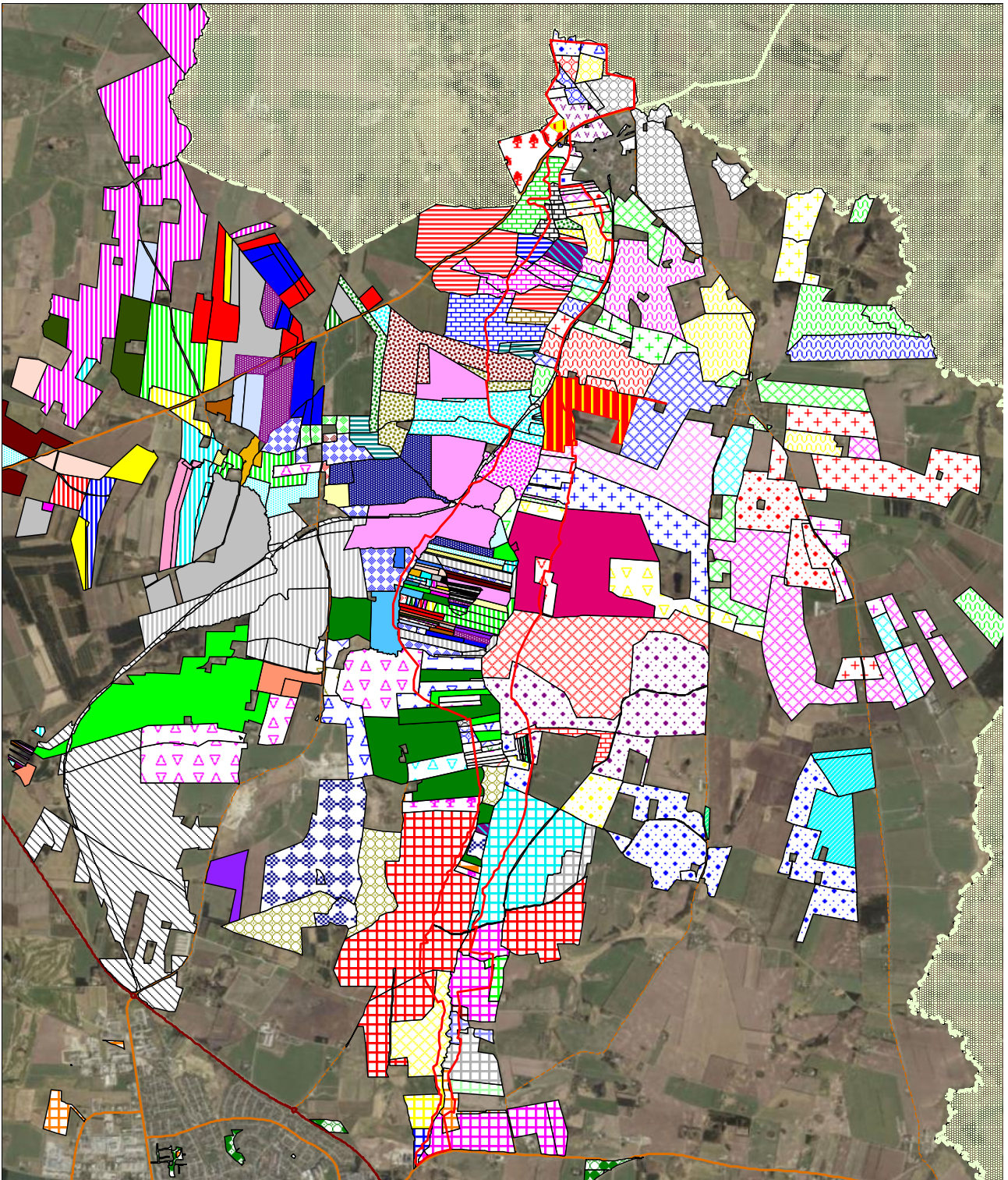
Kortbilag 3. Tilstandsklasser på habitatnatur i projektområdet

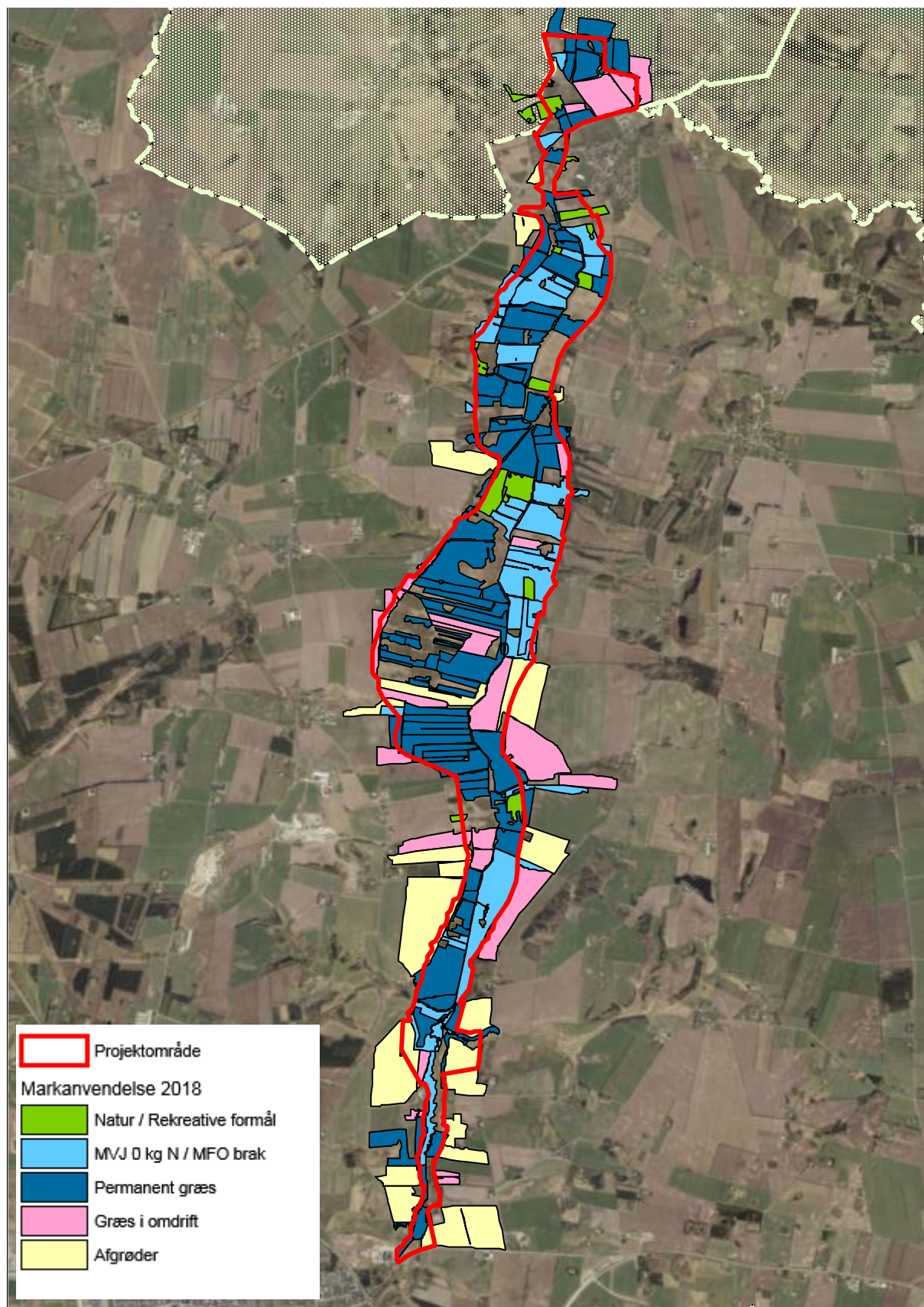
Kortbilag 4. Støtteberettigede arealer i Landdistriktsprogrammet

Kortbilag 5. Ejendomsstruktur

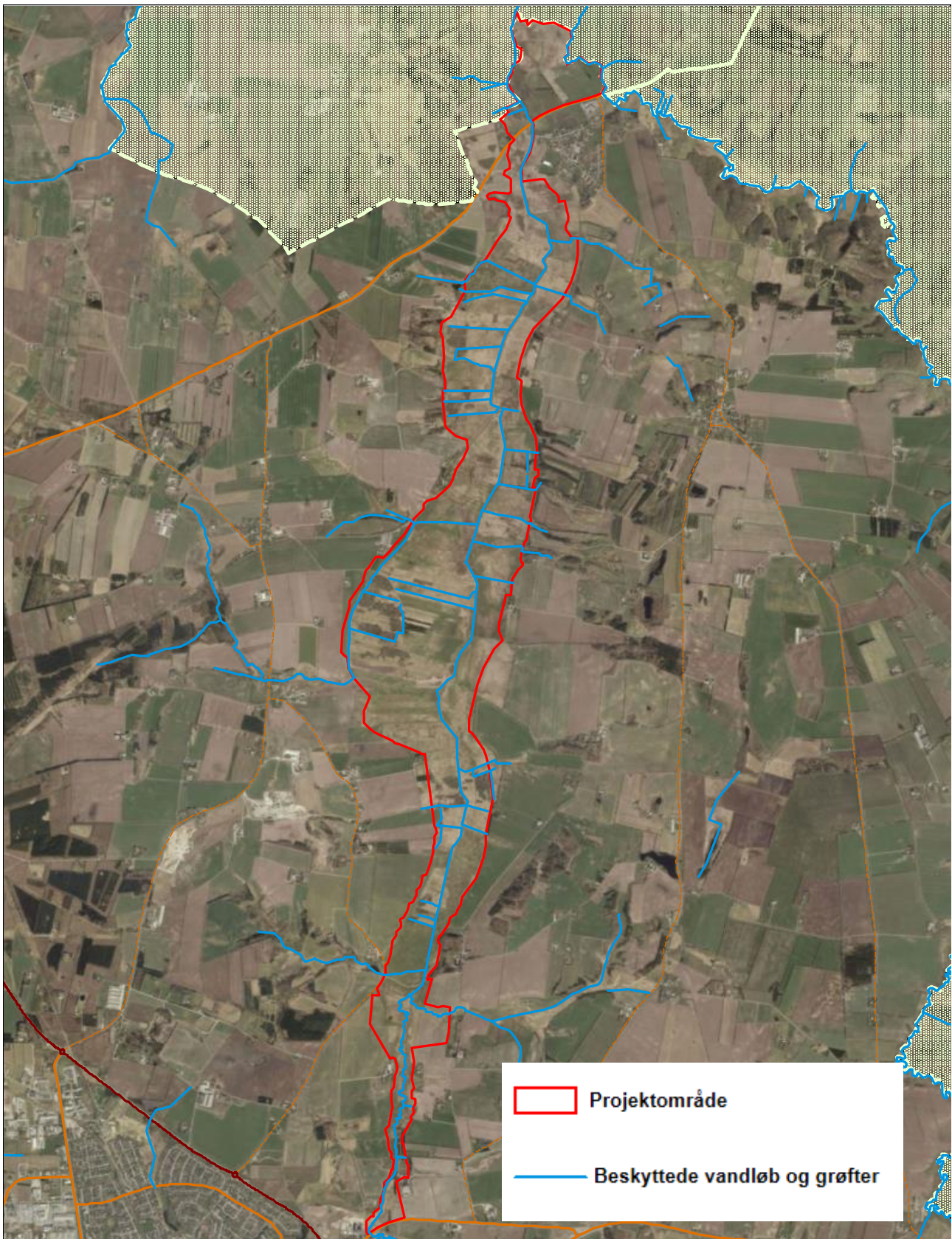

Kortbilag 6. Markanvendelse (data fra 2018)

Kortbilag 7. Beskyttede vandløb og grøfter

Kortbilag 8. Tidligere forundersøgelser

